

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
КУЗЬМЕЙКО Тетяна

«31» _____ 2021 року

Розробник: Ольга КУЦЕНКО – доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри соціальних структур та соціальних відносин

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. кафедри соціальних структур та соціальних відносин

(Олег МАЗУРИК)

Протокол № 12 від 31 серпня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ НЕРІВНОСТЕЙ»

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній рівень магістр
освітня програма «Гендерні студії»
вид дисципліни: обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: професор Ольга КУЦЕНКО

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Схвалено науково - методичною комісією факультету

Протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії

Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. **Мета дисципліни** – сформувати у студентів знання провідних сучасних методологій дослідження соціальних нерівностей, їх причин та наслідків, розуміння їх евристики та обмежень.

2. **Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:**

- Знати основи теорії соціальної структури і стратифікації;
- Вміти працювати з соціологічними даними, здійснювати їх математико-статистичний аналіз;
- Володіти навичками роботи з англійською мовою науковою літературою.

3. **Анотація навчальної дисципліни:** Дисципліна фокусується на вивченні методологічних підходів в дослідженнях соціальних нерівностей, їх форм прояву, причин та наслідків в суспільстві. Принциповою складовою є відпрацювання знання про способи соціологічної ідентифікації та вимірювання комплексних соціальних нерівностей засобами багатокритеріальних функціональних, неоінституціональних, кроссекційних методологій та методологій класового аналізу. Програма супроводжується індивідуальними та груповими дослідницькими завданнями аналітично-описового, аналітично-пояснювального та організаційно-методологічного характеру.

4. **Завдання (навчальні цілі):**

- Розвинути критичне мислення щодо проявів соціальних нерівностей, їх причин і соціальних наслідків, існуючих методологічних підходів до їх дослідження.
- Оволодіти знанням про пізнавальні можливості провідних сучасних методологій дослідження комплексних соціальних нерівностей, ознайомитись з передовими світовими зразками застосування цих методологій в дослідженнях прояву нерівностей.
- Сформувати вміння аналізу гендерно пов'язаних соціальних нерівностей із застосуванням провідних сучасних методологій
- Розвинути вміння працювати в дослідницькій команді та обґрунтовано презентувати результати дослідження.

Вивчення дисципліни сприяє оволодінню наступними програмними компетентностями:

- ЗК09. Здатність працювати у команді над спільним проектним завданням.
- СК01. Здатність аналізувати соціальні явища і процеси.
- СК02. Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти.
- СК03. Здатність проектувати і виконувати соціологічні дослідження, розробляти й обґрунтовувати їхню методологію
- СК10. Здатність презентувати результати наукових досліджень і готувати наукові доповіді та публікації.

5. **Результати навчання за дисципліною:**

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати сучасні дискусії та теоретичні інтерпретації проявів соціальних нерівностей	Лекції, самостійна робота, практичні заняття	Усна відповідь, тестовий контроль, участь у дискусії, практичні та аналітичні завдання	15
1.2	Знати провідні сучасні методологічні підходи до дослідження комплексних соціальних нерівностей, їх пізнавальні можливості та	Лекції, самостійна робота, дискусія в аудиторії	Експрес-опитування, усна відповідь, тестовий контроль, аналітичні	15

обмеження		завдання	
2.1	Вміти обґрунтовувати вибір дослідницької методології та розробляти програму дослідження гендерно пов'язаних соціальних нерівностей	Лекції, практичні завдання, самостійна робота	Практичні завдання, командний дослідницький проект, участь у дискусії
2.2	Вміти здійснювати діагностику та інтерпретацію проявів соціальних нерівностей із застосуванням сучасних методологій	Практичні завдання, самостійна робота	Аналітична записка, командний дослідницький проект, участь у дискусії, практичні та аналітичні завдання
2.3	Вміти здійснювати пошук та аналіз емпіричних даних щодо проявів соціальних нерівностей, спираючись на сучасні теорії, методології й бази даних	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	Практичні завдання, дослідницький проект, аналітична записка
3.1	Демонструвати вміння працювати в дослідницькій команді, аргументовано розробляти та представляти результати командної роботи	Практичні заняття, самостійна робота	Командний дослідницький проект, презентації та обговорення результатів аналітичної роботи і командного проекту, практичні та аналітичні завдання
4.1	Демонструвати вміння самостійного аналізу проблем соціальних нерівностей, відповідального формулювання висновків та їх презентації в навчально-наукових дискусіях	Самостійна робота, практичні заняття	Практичні завдання, презентації та обговорення результатів аналітичної роботи і командного проекту

6. **Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання**

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни						
	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	4.1
ПР01. Аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології.	+	+	+	+	+		+
ПР02. Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки	+	+		+	+	+	+
ПР05. Здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах.		+		+	+	+	+
ПР06. Вільно спілкуватись усно і письмово українською мовою та однією з іноземних мов при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій у сфері соціології та суміжних наук у тому числі в контексті співпраці з європейськими та євроатлантичними інституціями.	+	+	+			+	

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

Семестрове оцінювання:

Форми роботи	Мін балів	Мак балів	Результати навчання
Усна відповідь, експрес-опитування, участь у дискусії	6	10	РН 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3
Тестовий контроль	3	6	РН 1.1, 1.2
Практичні, аналітичні завдання	6	10	РН 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 4.1
Аналітична записка	6	10	РН 2.1, 2.2, 2.3, 4.1
Командний дослідницький проєкт	14	20	РН 2.1., 2.2, 2.3, 3.1
Презентації та обговорення результатів аналітичної роботи і командного проєкту	1	4	РН 3.1, 4.1
Семестровий підсумок	36	60	
Загальний підсумок з врахуванням іспиту	60	100	

Підсумкове оцінювання: іспит РН 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3 – максимум 40 балів, мінімум - 24.

Умови допуску до підсумкового іспиту: підсумковий семестровий бал не нижче 36 на основі виконання перелічених форм семестрової роботи з оцінками не нижче мінімальних за конкретні форми роботи.

Студенти мають обов'язково відпрацювати пропуски лекційних та практичних занять в усній та/або письмовій формі за поставленими на занятті питаннями/завданнями не пізніше 3-х тижнів після пропущеного заняття в години консультацій викладача.

7.2 Організація оцінювання:

- Усні виступи, експрес-опитування, участь в дискусіях (протягом семестру);
- експрес-опитування в аудиторії (теми 1-5);
- аналітична записка (тема 1);
- тестовий контроль (теми 1-5);
- практичні, аналітичні завдання (теми 1-5);
- підготовка командного проєкту (теми 3-6);
- презентація та захист проєкту, підготовка рецензії (тема 6).

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	практичні	Самостійна робота
1	Вступ до дисципліни. Виклики соціальних нерівностей суспільству і соціології	2	2	12
2	Дилеми нерівностей, дослідницькі стратегії та методології	4	2	12
3	Багатокритеріальні функціональні методології: комплексні нерівності статусів, нерівності людського існування (Г.Тьорборн)	4	4	12
4	Неоінституціональні методології: Capability approach (А. Сен, LSE)	4	4	12
5	Методології класового та кроссекційного аналізу	4	4	12
6	Гендерний вимір комплексних нерівностей в суспільстві: залікова навчальна конференція з презентації дослідницьких проєктів	2	4	20
	ВСЬОГО	20	20	80

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 20 год.

Практичні заняття - 20 год.

Самостійна робота – 80 год.

9. Рекомендована література:

Основна:

- Буровой М. Социология и неравенство // Социологические исследования. – 2015. – №7. – с.5-14. - https://www.isras.ru/files/File/Socis/2015_7/Buravoi.pdf
- Коваліско Н., Макев С. Економіка і соціологія нерівності: емпіричний вимір глобальних тенденцій // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2018. – №3. – С.5-24.
- Малиш Л. Принципи та правила вимірювання структурних нерівностей у соціології. – Київ : НаУКМА, 2019. – 370 с.
- Методика розрахунку показників соціальних виключень та стану бідності за умовами життя, затверджена наказом Державної служби статистики України від 29.12.2017 №340/ - https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2017/340/340_2017.htm
- Райт, Е. О. (Ред.). Підходи до класового аналізу \ Переклад з англ. О. Симончук. -Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. – 287 с.
- Симончук, О. Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. – 416 с.
- Соціальні нерівності: сприйняття українським суспільством (Заключний звіт) \ Бакіров В., Куценко О., Сокурянська Л. (ред.). – Харків: Соціологічна асоціація України, 2018. – с. 3-5, 14-16. - http://sau.in.ua/app/uploads/2019/07/ZVIT_SOCIALNI-NERIVNOSTI_2018_.pdf
- Стігліц Дж. Ціна нерівності. Як теперішнє поділене суспільство загрожує нашому майбутньому \ Пер.з англ. – К.: Темпора, 2017. – С.12-15, 68-85. АБО: Стігліц Дж. Цена неравенства. Чем расслоение общества грозит нашему будущему \ Пер. с англ. - Москва; Эксмо 2015. – С.12-16, 48-68. - <http://www.library.fa.ru/files/Stiglitz-prize.pdf>
- Abigail McKnight, Pedro Mendes Loureiro, Polly Vizard (2018) Multidimensional Inequality Framework \ Atlantic Fellows. – <http://sticerd.lse.ac.uk/inequality/the-framework/media/mif-framework.pdf>
- Gimpelson V., Treisman D. Misperceiving Inequality \ IZA Discussion Paper No. 9100. - June 2015. – 41 p. - <http://ftp.iza.org/dp9100.pdf>

11. Measuring And Reporting On Europeans' Wellbeing: Findings From The European Social Survey \ ESS. - <http://esswellbeingmatters.org/data/index.html> ;
<http://esswellbeingmatters.org/drivers/index.html>

Додаткова:

1. Вимірювання якості життя в Україні, Аналітична доповідь, Лібанова Е.М., Гладун О.М., Лісогор Л.С. та ін. – К.: 2013. – Сс. 7 - 33. – Режим доступу: http://www.idss.org.ua/monografii/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf
2. Ерік Олін Райт Клас має значення \ \ Спільне. Журнал соціальної критики. - №4, 2012. – С. 11-24.
3. Классовое общество: теория и эмпирические реали / под ред.С.Макеева. Киев: Ин-т социологии НАНУ, 2003. - С.11-81; 82-115.
4. Коваліско Н. В. Основи соціальної стратифікації: навч. посібник.– Львів: “Магнолія 2006”, 2007 (друге видання у 2009); – 328 с.
5. Коваліско Н. В. Методика та результати багатовимірного аналізу соціальної нерівності \ \ Вісник Львів. ун-ту. Серія соціол., 2010. Вип. 4. - С. 105–112.
6. Куценко О.Д. Общество неравных: Классовый анализ неравенств в современном обществе: опыты западной социологии. - Харьков: Изд. во Харьковського нац. Университета, 2000.
7. Куценко О. Соціальні класи і політична мобілізація (порівняльний аналіз європейських країн крізь призму трьох типів класових розколів) \ \ Соціологія: теорія, методи, маркетинг / Науково-теоретичний часопис. – Липень-вересень. - № 3. – 2012. – С.3-27.
8. Куценко О. Соціальні класи: соціологічні інтерпретації і підходи до вивчення \ \ Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Соціологія. - № 5, 2014. – С. 69-75.
9. Макеєв С., Коваліско Н. Глобальний і локальний діалект нарративу про нерівність // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2017. - №4. <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2017-4/5.pdf>
10. Методика комплексної оцінки бідності | від 18.05.2017 № 827/403/507/113/232 - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0728-17>
11. Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу / за ред. Е.М.Лібанової. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2012.
12. Новые социальные неравенства \ Под ред.С.Макеева. – Киев: Институт социологии НАН Украины, 2006. - http://i-soc.com.ua/institute/el_library_makeev.php
13. Савельєв Ю. Б. Багатовимірна сучасність: соціальне включення в оцінці суспільного розвитку. Монографія. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2017. – 447 с.
14. Сен А. Развитие как свобода / Пер. с англ. Москва: «Новое издательство», 2004.- 432 с.
15. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь / кер. авт. колективу Е.М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. - С. 192-256. http://ecos.kiev.ua/share/upload/Dopovid_zabezpechennya_spravedlyvosti.pdf
16. Терборн Г. Глобальное неравенство: возвращение класса \ \ Глобальний Диалог. Бюллетень Международной Социологической Ассоциации. - Вип.2.1, 2011. – Режим доступу: <http://isa-global-dialogue.net/wp-content/uploads/2013/07/v2i1-russian.pdf>
17. Черенько Л.М. Нові форми бідності в Україні: основні прояви та оцінка // Демографія та соціальна економіка. – 2015. – №1. – С.11-21. Режим доступу: file:///D:/My%20Documents/Downloads/dse_2015_1_3.pdf
18. Cowel Frank A. Measuring Inequality. – Oxford University Press. – P. 75-98. - http://darp.lse.ac.uk/papersDB/Cowell_measuringinequality3.pdf
19. Grusky D. The Contours of Social Stratification / D. Grusky // Общество в переходный период: социальные проблемы в фокусе социологии – <http://www.sociology.kharkov.ua/rus/focus.php>
20. Håkon Leiulfslrud, Ivano Bison & Erling Solheim SOCIAL CLASS IN EUROPE II / European Social Survey 2002-2008. - Norway, Italy, 2010. – Pp.9-11, 25-28.

21. Savage M., Devine F. etc. A New Model of Social Class: Findings from the BBC's Great British Class Survey Experiment \ \ Sociology - April Vol. 47, No. 2, 2013. – P.220-249. <http://soc.sagepub.com/content/47/2/219.full.pdf+html>
22. Sabina Alkire. The Capability Approach and Human Development \ Microsoft PowerPoint - OPHI-HDCA SS11 - Intro to the Capability Approach, SA.ppt - Slides 1-22. - <https://www.ophi.org.uk/wp-content/uploads/OPHI-HDCA-SS11-Intro-to-the-Capability-Approach-SA.pdf>
23. Treiman D. Ganzeboom H. The Fourth Generation of Comparative Stratification Research. In The International Handbook of Sociology. Sage publ. 2000.
24. Walby S., J.Armstrong, S.Strid. Intersectionality: Multiple Inequalities in Social Theory \ \ Sociology. – 2012, 46(2). – Pp. 224–240. <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/21791/1/Intersectionality%20Multiple%20Inequalities%20in%20Social%20Theory%20-%20VoR.pdf>
25. Williams, J. E., Best, D. L. Measuring sex stereotypes: A multination study. — Sage Publications, 1990.

10. Додаткові ресурси:

- The European Social Survey (the ESS) <http://europeansocialsurvey.org/>
- Global Gender Gap Report 2020 | World Economic Forum. - http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf
- Making personal happiness and wellbeing a goal of public policy \ London School of Economics and Political Sciences <https://www.youtube.com/watch?v=dpA73a9bbuU>
- Monitoring quality of life in Europe https://www.researchgate.net/publication/259257937_Monitoring_quality_of_life_in_Europe
- Inglehart R. Happiness is Different Things to Different People: Subjective Well-being in Global Perspective https://www.youtube.com/watch?v=Y1acwqIIFtY&list=PLUold1t9EA7B_nuU-LHirTtdiF9K4Azi0
- Quality of life indicators \ Eurostat Statistics Explained. - http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators
- What happiness is? Hedonic or Eudaimonic? \ Навчальне відео на you-tube. - <https://www.youtube.com/watch?v=PdRE6-mJrYY>
- World Happiness Report 2020. - <https://worldhappiness.report/ed/2020/#read>
- Індекс людського розвитку ООН <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>
- Українське суспільство: соціологічний моніторинг. Інститут соціології НАН України http://i-soc.com.ua/institute/el_library.php

Законодавчі джерела:

- Закон України Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні. - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
- Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. - https://web.archive.org/web/20180613160801/http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_207?test=hi.Mfxp5Gk51gyRsZiOsqlyHI4PYs80msh8Ie6
- Конвенція про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками N 156. - <https://xn--80aagahqwiybe8an.com/pravo-mijnarodne-fundamentalne/konventsija-pro-rivne-stavlennya-rivni--2165.html>